Сборник съдебна практика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ
Г-Н J. MAZÁK
представено на 26 януари 2012 година[1]

Дело C-527/10

ERSTE Bank Hungary Nyrtcрещу
Република Унгария,
B.C.L. Trading GmbH,
ERSTE Befektetési Zrt.

(Преюдициално запитване, отправено от Legfelsőbb Bíróság (Унгария)

„Съдебно сътрудничество по граждански дела — Производство по несъстоятелност — Приложимост във времето на Регламент (ЕО) №°1346/2000 — Международна компетентност — Дела, които произтичат пряко от производството по несъстоятелност и които са тясно свързани с него — Приложим закон — Вещни права на трети лица — Недопустимост на преюдициалното запитване“

1. Настоящото преюдициално запитване, отправено от Legfelsőbb Bíróság (Унгария), се отнася до тълкуването на Регламент №°1346/2000 на Съвета от 29 май 2000 година относно производството по несъстоятелност (наричан по-нататък „Регламентът“)[2]. Въпросът по същество цели да се определи дали член 5, параграф 1 от посочения регламент, който се отнася до вещните права на трети лица върху имуществото на длъжника, което се намира на територията на друга държава членка, различна от тази, в която е образувано производството по несъстоятелност, е приложим и в хипотезата, при която въпросното имущество на длъжника се намира на територията на държава, която е станала членка на Европейския съюз едва след образуването на производството по несъстоятелност.

1 — Език на оригиналния текст: френски.

2 — ОВ L 160, стр. 1, Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 1, стр. 143.

Правна уредба

Акт относно условията на присъединяването

2. Член 2 от Акта относно условията на присъединяването на Чешката република, Република Естония, Република Кипър, Република Латвия, Република Литва, Република Унгария, Република Малта, Република Полша, Република Словения и Словашката република и промените в учредителните договори на Европейския съюз [3] (наричан по-нататък „Актът относно условията на присъединяването“) посочва:

„От датата на присъединяване разпоредбите на Учредителните договори и актовете, приети от институциите и от Европейската централна банка преди присъединяването, са задължителни за новите държави членки и се прилагат в тези държави при условията, предвидени в посочените договори и в настоящия акт“.

Регламент

3. Член 3, параграфи 1 и 2 от Регламента, който цели да определи компетентната да образува производство по несъстоятелност юрисдикция, гласи:

„1. Съдилищата на държавата членка, на чиято територия е разположен центърът на основните интереси на длъжника, са компетентни да образуват производство по несъстоятелност. За дружествата и юридическите лица, седалището според устройствения акт се през[у]мира за център на основните интереси до доказване на противното.

2. Когато центърът на основните интереси на длъжника е разположен на територията на дадена държава членка, съдилищата на друга държава членка са компетентни да образуват производство по несъстоятелност само ако длъжникът притежава предприятие на територията на тази държава членка. Действието на това производство се свежда до имуществото на длъжника, което се намира на територията на последната“.

4. С цел определянето на приложимия закон към производството по несъстоятелност, член 4, параграф 1 от Регламента гласи:

„Ако настоящият регламент не предвижда друго, приложимият закон към производството по несъстоятелност и последиците от него е законът на държавата членка, на чиято територия е образувано производството, наричана по-долу „държава на образуване на производството“.

5. Що се отнася до вещните права на трети лица, член 5, параграф 1 от Регламента посочва:

„Образуването на производство по несъстоятелност не засяга вещните права на кредитор или на трето лице върху материални или нематериални блага, движими или недвижими вещи, независимо дали се отнася за определени вещи, или за съвкупности от неоценими блага, чийто състав се променя с течение на времето, които принадлежат на длъжника и в момента на образуването на производството се намират на територията на друга държава членка“.

3 — ОВ L 236, стр. 33.

6. Член 16, параграф 1 от Регламента, включен в глава II от него, озаглавена „Признаване на производството по несъстоятелност“, гласи:

„Всяко решение за образуване на производство по несъстоятелност, което е взето от компетентен съд на държава членка съгласно член 3, се признава във всички други държави членки от момента на влизането му в сила в държавата на образуване на производството.

[…]“.

7. Член 43 от Регламента съдържа разпоредби относно неговата приложимост във времето и гласи следното:

„Разпоредбите на настоящия регламент се прилагат само за производствата по несъстоятелност, които са образувани след неговото влизане в сила. Правните действия, които са извършени от длъжника преди влизането в сила на настоящия регламент, продължават да се уреждат от закона, който ги е уреждал към момента, в който са били извършени“.

8. По силата на член 47 от Регламента той влиза в сила на 31 май 2002 г.

Факти в основата на спора, производство и преюдициален въпрос

9. На 8 май 1998 г. Postabank és Takarékpénztár Rt. (наричано по-нататък „Postabank“) открива в полза на B.C.L. Trading GmbH, със седалище във Виена (наричано по-нататък „B.C.L. Trading“), два неотменяеми акредитива с отложено плащане на стойност 6 000 000 USD и 6 120 000 USD.

10. B.C.L. Trading цедира на различни банки вземането по акредитива. Postabank отказва плащане по акредитива, основавайки се на факта, че представените депозитарни удостоверения са подправени.

11. На 9 юли 2003 г. B.C.L. Trading предоставя акциите си от Postabank като обезпечение, в случай че Postabank трябва да заплати по акредитива суми до максимален размер от 12 120 000 USD. Посочените акции съставляват предмета на обезпечението.

12. Впоследствие правоприемникът на Postabank, а именно ERSTE Bank Hungary Nyrt. (наричана по-нататък „ERSTE Bank“), сключва споразумение с банките цесионери, съгласно което трябва да им плати сума от 7 850 000 USD.

13. На 5 декември 2003 г. в Австрия е открито производство по несъстоятелност срещу B.C.L. Trading, а решението за откриването му е публикувано на 4 февруари 2004 г.

14. Що се отнася до притежаваните от B.C.L. Trading акции на Postabank, заместени от акциите на ERSTE Bank като правоприемник на Postabank, и предоставени като обезпечение, с междинно решение на Legfelsőbb Bíróság от 6 декември 2005 г. унгарската държава е задължена да ги придобие на цена от 1 516 450 200 HUF, с мотива че последната упражнявала решаващо влияние върху Postabank, поради което съгласно унгарското право се пораждало задължение тя да придобие акциите на Postabank, предложени за продажба от дребните акционери. Унгарската държава изпълнява задължението си, като купува въпросните акции и внася определената от Legfelsőbb Bíróság сума като съдебна гаранция.

15. На 27 януари 2006 г. ERSTE Bank предявява пред Fővárosi Bíróság (Градски съд Будапеща) срещу унгарската държава (първи ответник), B.C.L. Trading (втори ответник) и ERSTE Befektetési Zrt. (трети ответник) иск, с който моли да бъде установено съществуването на право на обезпечение върху сумата, внесена като съдебна гаранция.

16. Fővárosi Bíróság прекратява производството, след като установява, че в Австрия вече е висящо производство по несъстоятелност срещу B.C.L. Trading и че австрийската правна уредба за несъстоятелността изключва възможността за образуване срещу икономическа единица в производство по несъстоятелност на друго производство, засягащо масата на несъстоятелността, което е равносилно на пълно блокиране на всякакви съдебни производства.

17. Ítélőtábla (Областен апелативен съд), който разглежда делото като втора инстанция след подадена от ERSTE Bank апелативна жалба, потвърждава определението на първоинстанционния съд, като напомня, че в съответствие с член 4, параграф 1 от Регламента в производството следва да се приложи австрийското право, което в действителност изключвало възможността за образуване на съдебно производство с такъв предмет.

18. ERSTE Bank подава пред Legfelsőbb Bíróság касационна жалба. Този съд счита, че има нужда от тълкуване на член 5, параграф 1 от Регламента, за да може да се произнесе по делото. В резултат той решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Приложим ли е член 5, параграф 1 от Регламент [...] към гражданско съдебно производство за установяване на съществуването на вещно право (на обезпечение), ако страната, в която се е намирало имуществото, което е служело като обезпечение, т.е. ценните книжа, а след това и паричната сума, която ги е заместила, все още не е била членка на Европейския съюз към момента на образуване на производството по несъстоятелност в друга държава членка, но е била такава към момента на предявяване на иска?“.

19. В допълнение следва да се добави, че освен посочения иск с предмет установяване на право на обезпечение ERSTE Bank подава молба за образуване на второ производство по несъстоятелност относно имуществото на B.C.L. Trading, намиращо се в Унгария. След като Legfelsőbb Bíróság приема, че Регламентът е приложим в производството, той отхвърля молбата, тъй като ERSTE Bank не е доказала, че B.C.L. Trading има предприятие в Унгария.

Правен анализ

20. Сведенията, съдържащи се в акта за преюдициално запитване, позволяват да се направи изводът, че унгарските юрисдикции, постановили решения като първа и втора инстанция, отхвърлят иск на ERSTE Bank на основание на австрийското право, което прилагат в съответствие с член 4 от Регламента, който установява общ принцип за прилагане на закона на държавата членка на образуване на производството по несъстоятелност (lex concursus), към производството по несъстоятелност и последиците от него.

21. Запитващата юрисдикция обаче, произнасяйки се по касационна жалба, предвижда евентуалното приложение на член 5, параграф 1 от Регламента, който по смисъла на съображения 24 и 25 от посочения регламент представлява изключение от споменатия общ принцип. Действително става въпрос за изключение в полза на вещните права върху имущество, принадлежащо на длъжника, което се намира на територията на друга държава членка, различна от държавата, в която е образувано производството по несъстоятелност.

22. В това отношение запитващата юрисдикция изразява съмнения по въпроса дали не представлява пречка за прилагането на член 5, параграф 1 от Регламента фактът, че имуществото на длъжника (в случая акциите на ERSTE Bank, притежавани от B.C.L. Trading, и паричната сума, която ги е заместила), върху което третите лица разполагат с вещно право (а именно правото на обезпечение, учредено в полза на ERSTE Bank), се намира на територията на

държава членка (в случая Република Унгария), различна от държавата, в която е образувано производството по несъстоятелност (в случая Република Австрия), а държавата, в която се намира въпросното имущество, е станала член на Съюза едва след образуването на производството по несъстоятелност срещу длъжника.

23. Впрочем този факт поставя под въпрос не само приложимостта на посочената разпоредба на Регламента, но и приложимостта ratione temporis на Регламента като цяло към настоящото дело. Следователно още преди да се пристъпи към разглеждане на въпроса за приложимостта на член 5, параграф 1 от Регламента е необходимо да се изясни действието във времето на посочения регламент в държавите членки, които са станали членове на Съюза след неговото влизане в сила.

24. Приложимостта във времето на Регламента се урежда от член 43 от него, съгласно който разпоредбите му се прилагат само за производствата по несъстоятелност, образувани след неговото влизане в сила. Датата на влизането в сила лесно може да се определи, тъй като е изрично предвидена от самия регламент. Тя е определена в член 47 от него — 31 май 2002 г.

25. В конкретния случай на 5 декември 2003 г. в Австрия е образувано производство по несъстоятелност срещу B.C.L. Trading, а решението за откриването му е публикувано на 4 февруари 2004 г. Следователно е безспорно, че това производство е образувано след 31 май 2002 г. и че в резултат на това Регламентът е изцяло приложим към него.

26. Въпреки че това не следва изрично от сведенията, съдържащи се в акта за преюдициално запитване, щом като седалището на B.C.L. Trading е във Виена, изглежда възможно да се предположи, въз основа на член 3, параграф 1 от Регламента, че образуваното в Австрия производство по несъстоятелност представлява главно производство, което по смисъла на съображение 12 от Регламента има универсален обхват и цели включването на цялото имущество на длъжника. В това отношение следва обаче да се напомни, че е необходимо изразът „цялото имущество на длъжника“ да се ограничи само до имуществото на длъжника във всички държави членки, в които е приложим Регламентът [4].

27. Това означава, че имуществото на B.C.L. Trading, което се намира в Унгария по времето, когато посочената държава още не е била членка на Съюза, не е било засегнато от образуването на производството по несъстоятелност в Австрия на основание на Регламента.

28. Променя ли се обаче това положение след присъединяването на Република Унгария към Съюза, т.е. след 1 май 2004 г.? Считам, че отговорът на този въпрос трябва да е положителен, предвид разпоредбата на член 16, параграф 1 във връзка с член 17, параграф 1 от Регламента, който става приложим в Унгария в съответствие с член 2 от Акта относно условията на присъединяването. Именно посочените разпоредби от Регламента предполагат продължаващото обединяване на имуществото на длъжника, намиращо се на територията на държава в процес на присъединяване, с имуществото, обхванато от главното производство по несъстоятелност.

29. Член 16, параграф 1 от Регламента налага на всички държави членки да признаят всяко решение за образуване на производство по несъстоятелност от момента на влизането му в сила в държавата на образуване на производството, при условие че е било взето от компетентен съд на държава членка съгласно член 3 от Регламента. Очевидно е, че що се отнася до държавите, присъединили се към Съюза след влизането в сила на Регламента, посоченото задължение може да възникне въз основа на член 2 от Акта относно условията на присъединяването едва считано от присъединяването на съответната държава към Съюза.

4 — В този смисъл вж. Решение от 2 май 2006 г. по дело Eurofood IFSC (C-341/04, Recueil, стр. I-3813, точка 28), Решение от 21 януари 2010 г. по дело MG Probud Gdynia (C-444/07, Сборник, стр. I-417, точка 22) и Решение от 17 ноември 2011 г. по дело Zaza Retail (C-112/10, Сборник, стр. I-11525, точка 17).

30. Що се отнася до условието за компетентността на юрисдикцията, приела решението за образуване на производството от гледна точка на член 3 от Регламента, следва да се отбележи, че е без особено значение в това отношение дали държавата, в която трябва да бъде признато решение за образуване на производство по несъстоятелност, вече е била член на Съюза към момента на приемане на решението за образуване на производството.

31. От разпоредбата на член 16, параграф 1 от Регламента във връзка с член 2 от Акта относно условията на присъединяването обаче следва, че държавата членка, присъединила се към Съюза след датата на влизане в сила на Регламента, е длъжна от момента на присъединяването си към Съюза да признае всяко решение за образуване на производство по несъстоятелност, ако то е било взето от компетентен съд съгласно член 3 от Регламента. Следователно от датата на присъединяване на дадена държава към Съюза решението за образуване на производство по несъстоятелност, прието от компетентен съд на държава членка съгласно член 3 от Регламента, поражда действие, в съответствие с член 17, параграф 1 от Регламента, съгласно закона на държавата на образуване на производството, в съответната нова държава членка.

32. По този въпрос следва да се отбележи, че става дума за автоматично признаване на решенията за образуване на производство по несъстоятелност в съответствие със съображение 22 от Регламента. Както Съдът вече е посочил, принципът на взаимно доверие позволява на държавите членки да се откажат от вътрешните им правила за признаване и за екзекватура в полза на опростен механизъм на признаване и изпълнение на решенията, постановени в рамките на производство по несъстоятелност [5].

33. Във връзка с настоящия случай следва да се повтори, че искът на ERSTE Bank, който цели да бъде установено съществуването на право на обезпечение върху сумата, внесена като съдебна гаранция, е предявен пред унгарски съд на 27 януари 2006 г., т.е. след присъединяването на Република Унгария към Съюза. От гореизложеното следва, че към тази дата не е било възможно да се пренебрегне наличието на производството по несъстоятелност, образувано срещу B.C.L. Trading в Австрия, по силата на автоматичното признаване на решението за образуване на производство по несъстоятелност, предвидено от член 16, параграф 1 от Регламента, който е станал приложим в Унгария от присъединяването ѝ към Съюза. Следователно в съответствие с член 17, параграф 1 от Регламента приетото от австрийски съд решение за образуване на производство по несъстоятелност поражда действие в Унгария съгласно австрийския закон.

34. Тъй като предявеният от ERSTE Bank иск засяга имуществото на юридическо лице, срещу което вече е образувано производство по несъстоятелност в друга държава членка, и тъй като решението на австрийския съд за образуване на производство по несъстоятелност трябва да бъде признато в Унгария, унгарските юрисдикции е следвало да приложат процесуалните правила, съдържащи се в Регламента. Това означава, че сезираната с иска на ERSTE Bank юрисдикция е трябвало, на първо място, да провери международната си компетентност, и на второ място, да определи приложимия закон на основание на Регламента.

35. Що се отнася до проверката за международната компетентност на юрисдикцията, запитващата юрисдикция посочва в своя акт за преюдициално запитване, че има нужда от тълкуване на член 5, параграф 1 от Регламента, за да определи дали унгарските съдилища са компетентни да се произнесат по иска на ERSTE Bank.

5 — Решение по дело MG Probud Gdynia (посочено по-горе в бележка под линия 4, точка 28 и цитираната съдебна практика).

36. Член 5, параграф 1 от Регламента обаче не се отнася до компетентността на юрисдикцията. Тази разпоредба не урежда конфликта на юрисдикции, който може да произтече от производството по несъстоятелност. Посоченото в нея правило представлява стълкновителна норма под формата на изключение от общия принцип за прилагане на закона на държавата членка на образуване на производството по несъстоятелност, установен в член 4, параграф 1 от посочения регламент.

37. В този смисъл е очевидно, че член 5, параграф 1 от Регламента не е от полза за проверката на международната компетентност на унгарските юрисдикции, които трябва да се произнесат по иска на ERSTE Bank.

38. Следва обаче да се уточни във връзка с това, че запитващата юрисдикция не отправя преюдициалния въпрос с оглед на преценката на международната компетентност на унгарските юрисдикции. По-скоро изглежда, че тя изхожда от хипотезата, че трябва да определи приложимия закон, за да може да провери своята собствена компетентност да разгледа иска, предявен от ERSTE Bank.

39. Впрочем, както вече изтъкнах, сезираната с такъв иск юрисдикция трябва преди всичко да извърши проверка на своята международна компетентност. За тази цел посочената юрисдикция следва да се основе на член 3, параграф 1 от Регламента, въпреки че тази разпоредба посочва изрично само компетентността за образуване на производството по несъстоятелност.

40. В това отношение следва да се направи позоваване на Решение по дело Seagon, в което Съдът постановява, че член 3, параграф 1 от Регламента трябва да се тълкува в смисъл, че предоставя и международна компетентност на държавата членка, на чиято територия е образувано производството по несъстоятелност, за разглеждане на искове, които пряко произтичат от това производство и са тясно свързани с него[6].

41. Според мен искът, предявен от ERSTE Bank, има точно такъв характер, тъй като се отнася до част от имуществото на B.C.L. Trading, засегнато от действието на решението за образуване на производството по несъстоятелност. По тази причина посоченият иск произтича пряко от образуваното срещу B.C.L. Trading производство по несъстоятелност и е тясно свързан с него.

42. Предвид това естество на разглеждания иск международната компетентност трябва да бъде преценена въз основа на член 3, параграф 1 от Регламента, който ни насочва към австрийските юрисдикции, ако допуснем, че центърът на основните интереси на B.C.L. Trading се намира на австрийска територия. Това, разбира се, не означава, че става дума непременно за същия съд като този, който е образувал производството по несъстоятелност[7].

43. Накратко, ако се приеме, първо, че решението за образуване на производството по несъстоятелност, прието от австрийска юрисдикция към датата на присъединяването на Република Унгария към Съюза, следва да бъде автоматично признато в Унгария от посочената дата на присъединяване, и второ, че предявеният от ERSTE Bank иск произтича пряко от това производство по несъстоятелност и е тясно свързан с него, то унгарските юрисдикции не разполагат с международна компетентност да се произнесат по посочения иск. Поради това отговорът на Съда на преюдициалния въпрос не е полезен на запитващата юрисдикция, за да се произнесе по иска, тъй като последната не разполага с никаква международна компетентност за тази цел и преюдициалният въпрос следователно има хипотетичен характер.

6 — Решение от 12 февруари 2009 г. (C-339/07, Сборник, стр. I-767, точка 21). Съдът възпроизвежда отново това тълкуване в още по-новото Решение от 15 декември 2011 г. по дело Rastelli Davide e C. (C-191/10, Сборник, стр. I-13209, точка 20).

7 — В този смисъл вж. Решение по дело Seagon (посочено в бележка под линия 6, точка 27).

44. Вярно е, наистина, че съгласно постоянната съдебна практика в рамките на въведената с член 267 ДФЕС процедура сезираната със спора национална юрисдикция, която единствено е пряко запозната с фактите в основата на спора и която трябва да поеме отговорността за последващото му съдебно решаване, може да прецени — предвид особеностите на делото — както необходимостта от преюдициално заключение, за да може да постанови решението си, така и релевантността на въпросите, които поставя на Съда. Следователно, след като поставените въпроси се отнасят до тълкуването на правото на Съюза, Съдът по принцип е длъжен да се произнесе [8].

45. Все пак Съдът е посочил също така, че в изключителни случаи може да разгледа условията, при които е сезиран от националния съд, за да провери собствената си компетентност. Той може да откаже постановяването на решение по отправен от национална юрисдикция преюдициален въпрос само ако исканото тълкуване на общностното право очевидно няма никаква връзка с действителността или с предмета на спора по главното производство, когато проблемът е от хипотетично естество или още когато Съдът не разполага с необходимите данни от фактическа и правна страна, за да отговори [9].

46. Предвид припомнената по-горе съдебна практика, както и предвид хипотетичния характер на преюдициалния въпрос, считам, че Съдът не е компетентен да отговори на преюдициалния въпрос.

47. Ако Съдът обаче счете, че е компетентен да отговори на преюдициалния въпрос, смятам, че на отправения въпрос следва да се отговори отрицателно, тъй като едно от условията за прилагането на член 5, параграф 1 от Регламента, а именно това, което изисква имущество на длъжника да се намира на територията на друга държава членка в момента на образуването на производството по несъстоятелност, не е изпълнено. Всъщност посоченото условие не би могло да се разглежда като изпълнено, ако съответното имущество във въпросния момент се е намирало на територията на държава, която едва впоследствие е станала член на Съюза.

Заключение

48. Предвид гореизложените съображения предлагам на Съда да постанови, че не е компетентен да отговори на преюдициалния въпрос, поставен от Legfelsőbb Bíróság.

8 — Определение от 15 април 2011 г. по дело Debiasi, (C-613/10, точка 20 и цитираната съдебна практика).

9 — Решение от 7 юли 2011 г. по дело Agafiţei и др. (C-310/10, Сборник, стр. I-5989, точка 27 и цитираната съдебна практика).